

רבאלוף י. ידין

ק ט ע י ש י ח ה

(בשולי תמרוני תשי"ב)

מלחמה כאחד). חזיון מעודד הוא כאשר מפקד, בשעת הערכת מהלכים בתמרון מסויים מצטט, למשל, את אותו מעט מדברי קלאובין אשר הופיע בעברית. וכך גם לגבי מקורות אחרים של דעת ואבחנה צבאית.

לפחות באחד מתמרוני השנה בלט מאוד מצב של דרכי התחבורה אשר הדגים את הסוגיה של "קוים פנימיים וחיצוניים". בדרך כלל יש להרבות בקרב המפקדים ידיעה והבנה בסוגיה זו. בקרוב רוצים אנו להוציא בהוצאת "מערכות" ספר של סופר צבאי אחד, לויט-קולונל ברן (על האסטרטגיה והטקטיקה של מלחמת היבשה), בו מדגיש המחבר מחדש את ערכם האסטרטגי של קוי התחבורה הן בהתקפה והן בהגנה. ואכן, אין לאמר על צד מסויים המשתתף בתמרון, כי הוא "נמצא בהגנה סתם" — שעה שהוא נמצא בהגנה במצב של "קוים פנימיים". ולא עוד, אלא שישנם מספר כללים שהם בבחינת אכסיומות עד כדי היותן לאבני-בוחן — ששוב אין פיקוד יכול לגשת לבחינת פרק לחימה מבלי להעזר בהן. כדוגמה לכך אפשר לקחת את התנאים המשמשים אמות-מידה, להערכת נתונייה וצרכיה של משימת הגנה.

לדעת מחברו של אותו ספר, התנאי הראשון הקובע את אפשרויותיה של ההגנה הוא צירופם של זמן ומרחב. המשחק שבין שני גורמים אלה (הזמן והמרחב) — הוא הקובע באיזו מידה יוכל המתגונן להספיק להנחית מהלומה מכרעת על אחת מזרועותיו של התוקף. כמרכן קובע כאן לא מעט הגורם של "קיר", גיאוגרפי או אחר, אשרו אליו ניתן ללחוץ את היריב שהוכה. לנוכח גורמים אלה יתכנן המתגונן יפה-יפה היכן יש להתכונן לעצור את הכוח התוקף תוך מצב הגנה, והיכן — להתקיפו. בלעדי זה, תאבד מל האפשרות לצריכת התמרון המבצעי במצב הגנה.

המפתח לתפיסתו ולמהלכו של כל תמרון — מונח בהגדרת המשימה המוטלת על כל צד המשתתף בו, ובמסירת משימה זו אל כל אחד מדרגיה המסוגלים של הצד עליו הוטלה המשימה, בממד דים ובצורה המתואמים לאותו דרג. ככל שתחסר הבהירות בתפיסת עצם המשימה המוטלת — מעורר פלת יותר תהיה אף ההבחנה בין משימתו של הדרג הגבוה לבין זו של הדרג הנמוך ממנו. מתוך כך תחסר גם החדות והבהירות באורח ביצוע המשימה. כל נטייה של דרג גבוה (או דרג-ביניים) רק "להעתיק" את המשימה שהוטלה עליו ולהטילה כמו שהיא על הדרג הנמוך ממנו — הנה בגדר פגם רציני. על-ידי זה מוטלות ממילא ההכרעות, המפרשות למעשה את המשימה, על דרג נמוך מדי. מתוך כך, עלולים להינצר הבדלים גדולים בין תפיסת המשימה בדרג הגבוה לבין ביצועה בדרג הנמוך. ואילו מן הדין, למשל, שפיקוד המקבל משימת הגנה — יוכל במסגרתה להטיל על אחת מחטיבותיו משימת שהיה; וכן להיפך.

חשיבותה של בעית הגדרת המשימה, מתבלטת ביותר שעה שעצמת הכוחות של שני הצדדים המשתתפים, ותנאי השטח לגביהם, הנם שוים פחות או יותר. כי אז טיב המשימה אינו, "מוכן מאליה" מראש — והרבה תלוי בהבנתה ע"י פיקודו של אותו צד ועל-ידי גילוי יזמה מצידו. משימה הגנתית יכולה אז — ולרוב אף חייבת הנה — לכלול בתוכה הרבה מיסוד התוקפנות.

אכן, תנאי לנקיטה במשימות ברורות ובדרכי ביצוע הולמים, הנה מחשבת מפקדים אשר תשקול את מעשי-הלחימה גם מבחינתם האסטרטגית. הכרחי לימוד הכתוב בספרים והבנתו — והכרחי לדעת להקיש מתוך זה אל המציאות (של תמרון ושל

הראוי לשקול שמא יש לקבוע פרק לימוד כזה בתכנית הלימוד של בתי-הספר.

* *

שוב ושוב, לגבי כל פרק תמרונים חדש, מן הראוי להעלות את האמת הישנה, הטעונה, למעשה, חידוש בכל פעם: ראשית ההבחנה של המפקד — וביחוד בנסיבות בהן עשוי צד אחד להמצא במצב של „קיום פנימיים” ואילו האחר במצב של „קיום חיצוניים” — חייבת להיות מכוונת אל הגורם של דרכי התחבורה. לגבי יריבים שוים פחות או יותר מבחינת רמתם הטכנית ויכולתם, הדרכים הגם אחד הגורמים הראשיים הקובעים את ההיערכות הכדאית והתכליתית של הצד המדובר, ואת תכנית (או תכניות) ה פעולה שלאורה קבעת היערכות זו.

אכן, דרכי התחבורה שבכל זירת-קרבות אינם אלא האפיק הנתון, אשר לתוכו יש להזרים, ודרכו יש לבצע, את הכללים האכסיומטיים של לחימה במצבי „קיום פנימיים” מזה, ו„קיום חיצוניים” מזה, אשר נבחנו בנסיבות של מאות בשנים. אלה כללים שאין מנוס מהם, אשר כל פעם יש להפעילם מחדש בתנאים הנתונים, כדי שכל צד ידע להתגבר כראוי על המגבלות האובייקטיביות שבמצב, ועם זאת למצות את כל היתרונות האפשריים שבמצב זה.

הרי דוגמה של אחד מכללי-יסוד אלה אשר והנו כמעט בגדר חוק-בליעבור:

כוח, הנמצא במצב של הגנה, בתנאי „קיום פנימיים” — לעולם אל יתקוף אלא בנקודה אחת, או לכל היותר בשתיים (וגם זאת, בעיקר, בכונת הטעיה או הסחת האויב. לשם כך, עליו ליצור, ככל האפשר, עדיפות-כוח במקום בו הוא מבצע את המאמץ העיקרי של התקפתו; אולם עליו ליצור רושם של התקפה לאורך כל החזית.

ואילו הכלל, שהכוח התוקף הנמצא בתנאי „קיום חיצוניים” צריך לקיימו הוא: — לתקוף בכמה צירים בבת-אחת ולתקוף ללא הרף. כי רק בכוחו של תכסיס כזה למנוע בעד הפועל „בקיום פנימיים”, מליצור עדיפות-מקומית (חולפת אך מכרעת), באותה גזרה בה יבחר הוא, לביצוע התקפתו הנגדית.

המדובר כאן בהתקפות של שני הצדדים, הן של התוקף הן של המתגונן: — באשר, במצבי „קיום פנימיים” במיוחד, זוהי צורת ההגנה המוכרתת ממילא על-ידי המצב האובייקטיבי. דרך זו היא היחידה כמעט (פרט לאילו מצבים של מערכי-מגן

על הכוח המגן לעשות הכל למען יעורר בתמידות רושם שהנו תוקף, על-מנת להשיג את היוזמה. כוח המגן בקיום פנימיים, יוכל להשיג הכרעה, רק אם זרועו המתקיפה תהווה למעשה גורם-חסות לזרועו המתקפת.

אכן, נראה שהצד המגן, באחד מתמרוני הקיץ של שנה זו — אלו היה כך רואה את משימתו — היה משיג מצב-דברים כזה. ואילו מתגונן המתכנן לכלל אכסיומטי זה, חזקה עליו שיביא את עצמו, לידי מצב קשה.

צד מתגונן, אשר אינו גורם ליריבו שירגיש כי הוא גם תוקף (היינו, שגם בידו היוזמה) — פגום בליקוי רציני. והרי אף מעצם טיב המשימה ההגנתית שקיבל, נובע ציווי כזה. כי זוהי הדרך היחידה למתגונן לאלץ את התוקף לשנות את תכניותיו, ויתכן — אף לשבשן.

אותו סופר, אשר צוטט לעיל, קובע מספר עיקרים להשגת ההצלחה גם לגבי התקפה כשהיא נערכת במצב של קיום חיצוניים, ככל שצד מהצדדים המשתתפים בתמרונים נהג לפי עיקרים אלה וניצלם — זכה עקב כך ליתרונות; וככל שהזניחם — היה הדבר הוא בעוכריו.

הראשון שבהם הוא — השגת העליונות המספרית: כיון שהחזית הנה כרגיל רחבה למדי — יש לדלל את הכוחות במקום שאין תוקפים ולרכוז במקום ההתקפה על-מנת ליצור שם עדיפות.

השני — הבטחת דרכי-תחבורה שיהיו טובים משל היריב (מבחינת המרחק, או מבחינת אפשרויות התנועה בהם).

השלישי — מפקדי-משנה נועזים ונמרצים.

הרביעי — בהיות והמותקף הוא בבחינת „אגוז שעומדים לפצחו” יש צורך ב„סדן” נוקשה (קשה מעבר) אשר אליו יש ללחוץ את ה„אגוז”, ולמחצו.

* *

סיכום עיקר לקח התמרונים בשטח זה, ניתן להעמידו על שניים: לגבי המתגונן — ההכרה, עוד בשלב התכנון, לראות בבהירות היכן הוא מתכוון לרתק ריתוק מכסימאלי את כוחו של האויב. לגבי התוקף — באיזה מקום ובאיזו צורה יהיה עליו, במהלך ביצועה של התכנית, להבקיע למלוא-עומקו את מערך ההגנה.

המסקנה הכללית הנה, כי לא תמיד מחשיבים אצלנו די את לימוד צורות-יסוד אלו של מעשה המלחמה, על אף הלקח המאלף הטמון בהן. ומן

בעלי כוח טבעי שאינורשכיה) הנותנת את התקוה למתגונן להחזיק מעמד — ואף להשיג את תכליתה של כל הגנה: להכשיר את התנאים למעבר להתקפה כללית.

כל תמרון אשר בו לא יתחנכו ויתכשרו הגייסות והמפקדים כאחד לאורח כזה של הגנה, במצבי „קיום פנימיים“, הריהו תמרון שאינו משיג את מלוא המוטל עליו.

אכן, הכלל האומר „על התוקף, הפועל לפי קיום היצוניים“ לתקוף בכל הקיום בלי הרף“, אין פירושו כי במאמץ-התקפה כללי מעין זה (ואפילו באי-זור תילים וגבעות, שבו כמעט זנראית כל-גבעה בפני-עצמה כאחת מ„עמדות המפתח“) מותר לו לתוקף להסתפק במגמה כללית: „לתקוף יעד אחרי יעד“. כמרכן אסור שיסתפק בתכניות חלקיות ומוגבלות; ואפילו תהיינה אלו מעובדות-יפה ומבוצעות-יפה. גם כאן הכרחית תכנית כללית ומחושבת מראש לשלביה, בה כל שלב יבוא כמשלים את קודמו, וכפותח את הפתח לקראת השלב המכריע והמסיים במבצע כולו — להשגת אותה משימה מפורשת אשר הוצבה כתכליתו של המבצע.

העדר החלטה כזו, למה לכוון את התפתחות המבצע, עלול למונע אף מקציני המטה, את האפשרות לתכנן, תוך כדי ביצוע שלב מסויים, את השלב שיבוא אחריו.

**

ומשמדובר על תכניות — מן הראוי לעמוד על בעיית המודיעין ועל מידת השפעתו של המודיעין על תכנון. ברור כשמש שבתמרון קשה ביותר לבחון בעיה זו. אעפ"כ בתמרון, כבמבצעים של ממש, יש להקפיד על הצורה הנכונה והתכלילית של הפעלת מנגנון המודיעין. מבחינה זאת חשובה ביותר קביעת יחס נכון בין דרכי-מחשבתו המבצעית של המפקד לבין עובדות-המצב, אשר על קצין המודיעין לדיעין לספקן למפקדו. דבר זה נחוץ ביותר, כידוע, כדי להמנע מהתהוות מצבים בהם נאנס המודיעין ע"י המפקד, בהיותו נתון ל„סוגסטייה“, לספק לו את הידיעות אשר תאמתנה את הנחותיה של התכנית אשר כמעט ונתגבשה במוחו של זה. השפעה כזאת של פיקוד על מודיעין, עלולה לגרום למשגים חמורים ביותר, באשר להערכה מציאותית של היריב ומערכו — וכתוצאה מכך, אף של כוננותו. אוי יתכן להם, לאהלים שנראו נטוים במקום מסויים להיהפך, בהכרת המתכנן והמודיע גמייחד, לגוף היחידה הצבאית, אשר שוער מראש שנמצאת באותה סביבה, בהתאם לתפי-

סה מסוימת. טעות מעין זו עלולה להביא לידי עריכת ההתקפה לא במקום המתאים (דהיינו, במקום חול-שתו ותורפתו של היריב), כי אם במקום שהנו הפחות מבטיח, כלומר: במקומו החזק של מערך האויב. ויש בכל אלה גם כדי לשלול מן המודיעין את יכולת ההערכה הנכונה לגבי עובדות שהוא קולטן, כאשר הן סותרות את הנחות-המוצא שנגזרו עליו.

יפה יעשה המפקד, אשר למד לקח ממקרים מעין אלה, אם יניח לקצין המודיעין שלו (לאחר שסיפק לו את ציון הידיעות התיזוניות הדרושות לו אך לא את מגמתן), לנהל את איסוף הידיעות ולהכין את הערכתו, מבלי שיושפע האחרון על-ידי הנחות קודמות. אזי יבנה הוא עצמו, בשעת קביעת תכניתו הסופית, מהערכת-מודיעין זו שתוכל לשמש אבן בוחן לראיתו את מצב-הדברים.

**

גם לגבי קצין המודיעין — בדומה לקציני-מטה אחרים — חשוב התכנון-הכולל מראש של המפקד; וזאת על-מנת שיוכל הלה לתכנן את עבודתו שלו. כי רק בתנאי זה יוכל לראות יותר למרחוק, מאשר ניתן על-ידי שיחה רגעית בלבד עם המפקד — ורק באופן זה יוכל להיות מוכן, בשלב ההתפתחות הבא, עם אותן ידיעות והערכות הנדרשות אזו למפקדו — והוא כבר הכינן.

כהיפוכו של מטבע המודיעין יש לראות את ההטעיה. יש לציין כי במידה שהיה בה שימוש בתמרון, בא שימוש זה על שכרו. לעתים היתה זו הטעיה מכוונת, אשר הונתה את היריב ישירות לגבי מטרות להתקפותיו, הטענה אותו בהערכת כננותיו הכלליות של המטעה ותכניתיו. היתה גם הטעיה שאינה-מכוונת, זו הנולדת מתוך „ערפל-המלחמה“, אשר בהצטרפה לקודמת היתה עשויה להשלות נוספות את היריב לא רק באשר למודיעין הטקטי שלו אלא גם באשר להערכתו הכוללת.

**

מטבע-הדברים — בכל סיכום של עונת תמרונים — בולטים קודם-כל ציוני הליקויים. ואילו הצדדים החיוביים — שהם, כידוע, רבים ביותר — יש להם גשמים מן הגיתוח. ההוכחה הטובה ביותר לכך היא — שבגיתוח התמרונים של שנה זו כבר לא עמדו על הפרק כה רבים מן הליקויים שהועלו על סדר יומם של הסיכומים בשנים עברו. ובכך — עדות הנאמנה לתועלת שבתמרונים וגם מיטב ההכטה לתיקונם של הליקויים הנותרים.